

Întâlnire cu SORINA DAN O artistă pe care dorim s-o revedem pe scenă

Sorina Dan, actrița pe care o cunoșteam mai mult din interpretări muzicale (a plecat din țară în 1970), la radio, cu melodii de H. Mălineanu, Vasile Veselovski, ne-a vizitat la redacție, prezentându-se: Sarica Șaraga.

Este numele ei de acasă. Tatăl ei a fost mecanic, avea un atelier pe care legionarii l-au „românizat”, apoi atelierul a dispărut cu totul. Mama a lucrat la un magazin de lux (dantelărie, perdele) din centrul Bucureștiului, patron fiind un evreu francez, Paneth. Au plecat cu toții în Israel, în 1970, părinții și-au încheiat acolo viața, iar Sorina s-a stabilit în Germania, de unde vine uneori în România.

Dar să ne întoarcem puțin în timp. Născută la Turnu Măgurele (nu spunem anul, deși doamna Sorina Dan este o femeie frumoasă; eu nu fac complimente gratuite, niciodată), a intrat prin concurs la T.E.S., în 1948, împreună cu Lya König și Leonie Waldman. Îndrumător i-a fost generosul Haim Schwartzmann, care i-a fost întâi profesor de muzică și religie la școala de pe lângă Templul Coral, apoi la Liceul Comercial „Instrucțiunea”. A învățat idiș, a cântat în idiș. Din anii copilăriei i-au rămas în memorie

scene de groază, când legionarii aruncau evrei pe fereastră, chiar din blocul de pe str. Brezoianu, în care locuia. Regretabil, pe vremea aceea, Ion Dacian umbla în cămașă verde cu centiron, ceea ce nu l-a împiedicat, totuși, după război, să fie un solist de seamă, cu talent real. O, tempora! În 1953, Sorina Dan s-a angajat la Teatrul de Revistă al Armatei (pe str. Uranus). În 1954, s-a căsătorit cu Mircea Crișan (da, celebrul comic, pe numele său de acasă – Mauriciu Craus, cu „C” datorită unui notar mai puțin cunoscutor de onomastică). Iar dacă veni vorba de Crișan, după ce a plecat din țară, în 1966, circula un banc: „cică, răscoala din secolul al XVIII-lea a fost condusă de Horia, Cloșca și... atât”. În anii 1958-1970, Sorina Dan a fost actriță la Teatrul „C. Tănase”, după care a părăsit țara.

A participat, de-a lungul carierei sale, la turnee în S.U.A., Israel, în multe țări europene, la Moscova (unde a cântat „Podmoskovnaie vecera”), în fosta R.D.G. (la Friedrichstaatspalast din Berlin, alături de Udo Jürgens) etc. A cunoscut și colaborat cu o seamă de regiști, muzicieni, actori, soliști: Nicușor Constantinescu (regizor), Sile Dinicu (dirijor), Teodor Cosma (de la „Electrecord”), Jancsi Körösy, Gigi Marga, Sergiu Malagamba, Dorina Drăghici, Doina Badea, Aida Moga, Arkadi Raikin (comical venit de la Moscova și dublat, la București, de Mircea Crișan), Dina și Lya König, Sevilla Pastor, Seidy Glück, Rudy Rosenfeld, Carol Marcovici, Bebe Marcovici și mulți alții.

Fiul ei, Theodor Craus-Crișan, este profesor universitar, doctor în științe medicale, iar nora ei este, de asemenea, doctor. Are doi nepoți de vârstă școlară. Cu Mircea Crișan, doamna Sorina Dan discută uneori la telefon.

Am întrebat-o dacă ar mai cânta în fața publicului. I-a făcut plăcere întrebarea, dar a mărturisit că ar fi un efort prea mare. Cu speranța că ne va mai bucura cu prezența sa fermecătoare, i-am urat „la bună vedere” și... pe curând.

BORIS MARIAN

Mircea Crișan și Sorina Dan - la căsătoria fiului lor, Theodor

Fax din Tel Aviv

Numai din cauza Israelului

Vineri, 15 mai 1948, ora 4 după-amiază, Ben Gurion a lovit cu un ciocan în masă la Muzeul Dizengoff din Tel Aviv - și astfel a luat ființă Statul Israel. Dar tot atunci, pentru milioane de evrei din lume, a început o lungă serie de necazuri din cauza noului stat.

Prin simplul fapt că a apărut pe hartă, Statul Israel a stricat o mulțime de dosare de cadre. Zeci de mii de comsomoliști și uteciști au început atunci să aibă rude în Israel. Or, se știe că fiecare rudă în Israel e o pată la dosar. Ah, e groaznic! Din cauza unei mătuși din Petah Tikva să nu poți tu să avansezi, să ajungi lector de marxism sau căpitan de miliție?

Din cauza proclamării Statului Israel, agenții Securității au primit ordin să studieze „Istoria sionismului”, de Theodor Loewenstein. Dar probabil că nu le-a plăcut, căci la anchetă, Loewenstein a încasat asemenea „drepturi de autor”, încât a rămas schilod pe viață.

Fiindcă noul stat și-a făcut o armată, copiii de pe Calea Văcărești și din Brooklyn n-au mai vrut să se facă doctori și advocați, ci tanchiști și piloți de bombardament.

Din cauza limbii ebraice, toți au început să-și uite limbile materne și fac pe ei o mulțime de greșeli gramaticale.

În fine, din cauza Statului Israel, care ne-a băgat democrația în cap, toți ne credem mai deștepti, ceea ce n-ar fi rău să fie adevărat.

I. SCHECHTER

Vizita ambasadorului Cehiei în comunitatea timișoreană

Deosebit de onorantă pentru Comunitatea Evreilor din Timișoara a fost recenta vizită a ambasadorului Republicii Cehe în România, Petr Dokladal, aflat pentru prima oară la Timișoara. În programul, care a cuprins întâlniri cu oficialitățile județului și orașului, întrevederi de natură economică sau cu un caracter cultural, delegația reprezentanței diplomatice cehe a cuprins și acest obiectiv. Cu această ocazie, excelența sa și atașatul economic al Ambasadei s-au întâlnit cu președintele Comunității Evreilor din Timișoara, dr. Paul Costin. Conducătorul obștii iudaice locale a prezentat, cu această ocazie, evoluția în timp a acestei comunități, însemnătatea sa pentru urbea de pe Bega și felul în care este ea astăzi organizată. Dr. Paul Costin și-a adus aminte, cu acest prilej, de frumosul cartier evreiesc din capitala cehă, spațiu unic în istoria evreiască. Oaspeții s-au arătat deosebit de interesați de viața evreiască din urbea multietnică din vestul țării, pe care au asemuit-o cu Praga, probabil cel mai frumos oraș istoric din Europa Centrală. Ambasadorul

Cehiei a admirat sinagoga din centrul orașului, care este pe cale să devină un edificiu cultural pentru întreaga urbe. Relațiile demarate cu acest prilej, concretizate prin cuvintele de apreciere înscrise în cartea de onoare a comunității, vor continua în viitoarele vizite pe care Ambasadorul Republicii Cehe le va întreprinde, în curând, la Timișoara.

LUCIANA FRIEDMANN

Minoritățile – în atenția parlamentarilor europeni

Toate grupurile etnice și religioase din Timișoara au fost invitate la o dezbatere inițiată de Graham Watson, președintele Alianței Liberalilor și Democraților pentru Europa (A.L.D.E.), și ministrul de Externe, Adrian Cioroianu, aflați într-o vizită de două zile la Timișoara. A.L.D.E. reprezintă cel de-al treilea grup parlamentar ca mărime din Europa și are o influență considerabilă în deciziile ce se iau la nivel continental. La Timișoara a fost prezent întregul birou executiv al alianței, din care face parte și baroana Emma Nicholson - în total, 18 europarlamentari.

Comunitatea Evreilor din Timișoara a fost reprezentată la această întâlnire de președintele său, dr. Paul Costin, care a intervenit în dezbaterile referitoare la relațiile interetnice și interconfesionale din orașul de pe Bega. După această întâlnire, domnia sa a ținut să sublinieze „ecumenismul practic ce există de decenii în Timișoara, în inițierea și păstrarea căruia, alături de Mitropolitul Banatului, dr. Nicolae Corneanu, un rol major l-a avut regretatul Prim Rabin dr. Ernest Neumann”. (L.F.)

«Ad mea veesrim» pentru PANETH FARKAS – seniorul paletei!

Cu părul alb ca neaua, ținuta elegantă și surâsul cuceritor, Paneth Farkas a trecut pragul celor nouăzeci de ani. Viața sa dedicată sportului și încununată de laurii internaționali a început pe vechea Uliță Regală din Cluj, la 17 martie 1917, în casa unui croitor nevoiaș. Tatăl său dorea să-l vadă rabin, asemenea rudelor din faimoasa dinastie Paneth, dar tânărul rebel n-a rămas mult timp pe băncile școlii evreiești, urmându-și pasiunea pentru mingea de celuloid. După cum spune, cele însușite în anul petrecut la leșiva i-au fost de folos în viață și în activitatea sportivă.

A început să joace ping-pong la Clubul evreiesc Haggibor, dar curând s-a legitimat la Clubul Electrica Cluj și a fost selectionat în echipa națională a României. În 1936, a cucerit titlul de vice-campion mondial, stabilind un record care n-a fost egalat nici până astăzi: cea mai lungă minge jucată într-un meci. Două ore și 15 minute, în partida cu polonezul Alex. Erlich. Războiul a întrerupt cariera promițătoare a lui Paneth Farkas, care, dintr-un performer sărbătorit, a devenit un paria, un evreu persecutat și trimis pe front, într-un detașament de muncă.

În primăvara lui 1944, părinții, soția, socrii și frații au fost adunați în ghetoul de la Cluj și îmbarcați în trenul către Auschwitz. Tânărul Paneth, revenit de pe front, s-a ascuns un timp în orașul ocupat de germani și curățat de evrei, până când a fost prins de autorități, arestat și apoi îmbarcat într-un tren cu destinația Auschwitz. Grație condiției fizice excelente, voinței și curajului, care uneori friza nebunia, a înfruntat

mașinăria morții. A evadat și a fost capturat în mai multe rânduri. Norocul deosebit și întâlnirea cu oameni inimoși l-au ajutat să supraviețuiască și, la sfârșitul războiului, să se întoarcă în orașul natal, unde avea să afle că n-a supraviețuit nimeni dintre rudele sale deportate în lagărele naziste.

În acele momente sportul a devenit singurul punct de sprijin pentru sufletul său răvășit de durere. A inițiat reorganizarea clubului de tenis de masă și a reînceput antrenamentele. Peste câțiva ani și-a început cariera de antrenor, care a durat patru decenii și i-a adus cele mai mari satisfacții. Dacă în calitate de jucător, a fost vice-campion mondial și multiplu campion al României, în cea de antrenor a adus 15 titluri mondiale și 33 europene, 56 de campioni naționali individuali și 126 de titluri cu echipa și un rezultat inegalabil: cinci titluri consecutive în Cupa Campionilor Europeni, cu echipa C.S.M. Cluj. Distins cu titlul de antrenor emerit, Paneth Farkas a continuat să muncească pentru a găsi noi soluții tehnice și a crește juniori talentați, fiind încredințat că secretul campionilor se află în descoperirea lor timpurie.

Anii senectuții i-au adus Medalia de Merit a Federației Internaționale de Tenis de Masă, o recunoaștere a rezultatelor excepționale ca jucător și ca antrenor. Clujul natal, al cărui nume l-a înscris pe harta campionilor lumii, i-a acordat titlul de „Cetățean

de Onoare”. Paneth Farkas nu și-a irosit nici anii de pensie; împreună cu istoricul clujean Gheorghe I. Bodea, a scris cartea *Paleta și Planeta*, a cărei primă ediție a apărut în 1997, iar a doua în 2001. O lectură palpitantă despre viața sa, despre triumful tenisului de masă românesc.

Paneth Farkas nu și-a negat niciodată originea și nici nu și-a schimbat numele (în Panait), ceea ce, poate, i-ar fi adus unele avantaje. Chiar dacă puterile i-au mai slăbit, de Roș Hașana, Iom Kipur sau Hanuca, este prezent la sinagogă, spre bucuria celor care acum, la cea de a 90-a aniversare, îi doresc, multă sănătate și „Ad mea veesrim!”.

ANDREEA GHÎȚĂ

